

WADDENZEEVERKLARING ESBJERG

**Ministeriële Verklaring van de
Negende Trilaterale Regeringsconferentie
over de Bescherming van de Waddenzee**

Esbjerg, 31 oktober 2001

Inhoud

- 1. Waddenzeeverklaring Esbjerg (pagina 3-16)**

Annexen

- 1. Zeehondenbeheersplan**
- 2. Aanpassing van de begrenzing van het Waddengebied en beschermingsgebied (vertaling niet gereed)**
- 3. Maatregelen om de scheepsveiligheid te verbeteren (vertaling niet gereed)**
- 4. Kaart van het bij IMO aan te melden PSSA**
- 5. Verklaring voor de Noordzee conferentie 20-21 Maart 2002**
- 6. Taak Waddenzee forum**

VOORWOORD

De Minister van Milieu en Energie van Denemarken, de Minister van Milieu, Natuurbescherming en Nucleaire Veiligheid van de Bondsrepubliek Duitsland en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van Nederland, verantwoordelijk voor de bescherming van het Samenwerkingsgebied hebben op 31 oktober 2001 in Esbjerg deelgenomen aan de 9^e Trilaterale Regeringsconferentie over de Bescherming van de Waddenzee (de Esbjerg II Conferentie) teneinde hun gemeenschappelijke samenwerking te versterken, verder te ontwikkelen en te vergroten voortbouwend op de Verklaring van Stade en het Trilaterale Waddenzee Plan die in 1997 op de Conferentie in Stade zijn aangenomen. In het bijzonder hebben de Ministers de toekomstige samenwerking besproken waaronder de kwesties Waddenzee en de mens, plaatselijke culturele aspecten en het bijeenroepen van een Waddenzee Forum.

ZIJ,

BEVESTIGEN OPNIEUW gezamenlijk verantwoordelijk te zijn voor de bescherming en duurzame ontwikkeling van het Samenwerkingsgebied als gemeenschappelijk natuurgebied van brede internationale betekenis zoals vastgelegd in de Verklaring van Stade en het Trilaterale Waddenzee Plan;

BEVESTIGEN OPNIEUW dat het Samenwerkingsgebied beschermd en beheerd dient te worden overeenkomstig §17 van de Verklaring van Stade met het oog op externe activiteiten die de Doelen zouden kunnen beïnvloeden;

ERKENNEN dat de Waddenzee een gebied is van groot belang voor het behoud van biodiversiteit, en dat het een gebied is waar mensen wonen, werken en recreëren;

BEVESTIGEN OPNIEUW zich in het kader van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit en Agenda 21 te hebben verplicht met betrekking tot het behoud van biologische diversiteit, het duurzame gebruik van biologische rijkdommen en het beginsel van duurzame ontwikkeling. Bij duurzame ontwikkeling dient ook rekening te worden gehouden met de behoeften en verlangens van de bevolking, bijvoorbeeld wat betreft maatregelen voor de kustverdediging, het beheer van scheepvaartroutes, energievoorziening, landbouw, visserij, havens, toerisme, infrastructuur, bedrijfsleven en interne en externe veiligheid. Duurzame menselijke activiteiten in het gebied blijven in de toekomst mogelijk;

BEVESTIGEN OPNIEUW dat de veiligheid van de bewoners van het Waddengebied van het grootste belang is;

ERKENNEN dat de veiligheid van de scheepvaart van het grootste belang is voor de bescherming van de Waddenzee;

VERWELKOMEN het UN/ECE verdrag betreffende toegang tot informatie, publieksparticipatie en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (Verdrag van Aarhus), wat inhoudt dat er maatregelen genomen moeten worden om:

- het publiek toegang te verschaffen tot informatie die in handen van de overheid is;
- publieksparticipatie te bevorderen bij besluitvorming inzake milieuaangelegenheden;
- de toegang tot de rechter te vergroten;

ERKENNEN het belang van de deelname en inbreng van niet-gouvernementele organisaties en Waddenzeeadviesorganen, die als waardevolle bijdrage worden gezien aan de uitvoering van de Verklaring van Stade, het Waddenzee Plan en de voorbereiding van de Esbjerg II Conferentie, en drukken daarom hun streven en bereidheid uit de samenwerking met deze

organisaties voort te zetten en te versterken bij het beschermen van de Waddenzee en het veiligstellen van duurzame menselijke activiteiten in het Waddengebied;

HEBBEN WAARDERING voor de inzet van het Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband om bij te dragen aan het werk van de Trilaterale Waddenzeesamenwerking, met name op het gebied van de milieueffectrapportage, promotie van het cultureel erfgoed van de plaatselijke bevolking en duurzaam toerisme, en nodigen het Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband uit hun werk, dat in toenemende mate bijdraagt aan duurzame ontwikkeling in het Waddengebied, voort te zetten;

ERKENNEN het belang van mariene wetenschappen als bedoeld in Deel XIII van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee, voor, onder andere, bescherming en behoud van het mariene milieu en de studie van het mondiale milieu;

ROEPEN besluit 7/1 van de Commissie van de Verenigde Naties inzake duurzame ontwikkeling IN HERINNERING dat begrip van het mariene milieu van wezenlijk belang is voor een goede besluitvorming;

VERWELKOMEN de aanbevelingen van het 10^e Internationale Wetenschappelijke Waddenzeesymposium 2000 met als onderwerp de Uitdagingen aan het Waddengebied, als waardevolle bijdrage aan de verdere ontwikkeling van beleid en beheer in het kader van de Trilaterale Waddenzeesamenwerking;

ZIJN OVEREENGEKOMEN, in het uitoefenen van hun politieke verantwoordelijkheden, OM

VOORTGANG IN DE UITVOERING VAN DE VERKLARING VAN STADE EN HET WADDENZEE PLAN

1. De voortgang in de uitvoering van de Verklaring van Stade (VS) en het Trilaterale Waddenzee Plan (WP) als neergelegd in het Gezamenlijk Voortgangsrapport **te verwelkomen**.
2. De nodige acties **uit te voeren** met het doel de nog openstaande kwesties van de Verklaring van Stade en het Waddenzee Plan ter hand te nemen.
3. §11 van de Verklaring van Stade **in herinnering te roepen** en **te besluiten** het Waddenzee Plan verder uit te werken op basis van, onder andere, het Beleidsevaluatierapport en de zeer gewaardeerde inbreng van belanghebbenden, waaronder de voorstellen voor duurzame ontwikkeling.

TOESTAND VAN HET WADDENZEEMILIEU

4. Het Quality Status Report voor de Waddenzee 1999 (QSR) **te erkennen** als technisch rapport, waarin de ecologische toestand van de Waddenzee en de uitvoering van de Doelen zijn beoordeeld en **waardering te hebben** voor het uitwerken van het QSR, zoals dat door deskundigen, dikwijls op vrijwillige basis, is gedaan.
5. De conclusies en aanbevelingen **te erkennen** van het Beleidsevaluatierapport, dat ook een lijst van trilaterale rapporten bevat.
6. Te **benadrukken** dat, gegeven het feit dat het Doel inzake eutrofiëring nog niet is bereikt, het terugdringen van de stikstofaanvoer bijzondere aandacht verdient.
7. Met tevredenheid **kennis te nemen** van de reducties die bereikt zijn in aanvoer en concentratie van de meeste, van nature voorkomende, micro-verontreinigingen, dat echter het niveau van xenobiotische stoffen nog steeds reden geeft tot zorg en het huidige beleid met

betrekking tot het terugdringen van de aanvoer van deze stoffen daarom te **blijven voortzetten**.

8. Met waardering **kennis te nemen** van het feit dat er in de afgelopen tien jaar veel is bereikt in het verbeteren van de natuurlijke toestand van de kwelders door begrazing en kunstmatige drainage terug te dringen of af te bouwen en zomerpolders te ontpolderen, en op basis van gezamenlijke trilaterale criteria een overzicht van de huidige toestand van de kwelders **op te zetten**.
9. Te **erkennen** dat er inspanningen zijn verricht met betrekking tot het mosselvisserijbeleid en te benadrukken dat het uitvoeren van de Doelen voor de geomorfologie, de zeegrasvelden en de mosselbanken nog steeds de aandacht behoeft en daarom voor het einde van 2004 de mosselvisserij te **evalueren** met daarbij bijzondere aandacht voor de stabiele mosselbanken.
10. Te **besluiten** dat beheersmaatregelen voor het behoud van mosselbanken gebaseerd dienen te zijn op de bescherming van gebieden waar stabiele banken voorkomen of van gebieden met groot potentieel voor de ontwikkeling van stabiele mosselbanken.
11. Het besluit **in herinnering te roepen**, genomen op de 6de Waddenzeeconferentie, om referentie-gebieden aan te wijzen en, in dit opzicht, de aanwijzing in 1999 van een referentiegebied in het Waddenzeegedeelte van Sleeswijk-Holstein **te verwelkomen**, waar geen exploitatie van hulpbronnen plaatsvindt, naast de Deense referentiegebieden die in 1982 werden aangewezen, waar ook geen exploitatie plaatsvindt, en het Hamburgse referentiegebied aangewezen in 1990, waar exploitatie evenmin plaatsvindt, alsook de op handen zijnde aanwijzing van een referentiegebied in het Nederlandse deel van de Waddenzee.
12. Het Doel **in herinnering te roepen** het gebied met dynamische stranden en duinen te vergroten en een **aanzet te geven** voor het ontwikkelen van gezamenlijke criteria voor de classificatie van duinen, waaronder dynamische duinen, en in 2003 verslag uit te brengen over de toestand van de duinen in het Samenwerkingsgebied als basis voor mogelijke verdere acties om aan het Doel uitvoering te geven.
13. Te **erkennen** dat er initiatieven zijn genomen, bijv. in de estuaria van de Varde Aa en de Eider, waarmee men verwacht op den duur de Doelen voor de estuaria te bereiken en de noodzaak te **onderstrepen** om het trilaterale beleid voor het beheer van de Waddenzee estuaria te blijven toepassen op plaatsen waar de Doelen nog niet zijn bereikt.
14. Te **onderstrepen** dat het beheer en de bescherming van de kustwateren en het getijdengebied nauw op elkaar dienen te worden afgestemd.
15. Te **benadrukken** dat de winning van zand uitsluitend plaats mag vinden buiten het Samenwerkings-gebied en bij voorkeur buiten de 20m dieptelijn, maar dat overeenkomstig §7.1.3 van het WP er ontheffingen kunnen worden verleend voor plaatselijke kustbescherming, onder voorwaarde dat dit gebeurt volgens de beste milieuveilige handelwijze. Er dient ook voor te worden gezorgd dat de winning van zand geen negatieve grensoverschrijdende effecten heeft.
16. **Kennis te nemen** van het feit dat schelpenwinning alleen plaatsvindt op bepaalde plaatsen in het Nederlandse deel van het Samenwerkingsgebied in hoeveelheden die ruim onder de natuurlijke aanwas in dat gebied liggen.
17. De noodzaak te **onderstrepen** voor het duurzame beheer van de schelpdiervisserij om negatieve gevolgen voor de vogelpopulaties te voorkomen.

18. De noodzaak te **onderstrepen** de Waddenzee veilig te stellen als belangrijk paai- en kraamkamer-gebied voor vispopulaties.
19. De noodzaak te **benadrukken** voor het ontwikkelen van goede technieken en praktijken om de bijvangst in de kustwateren en in het getijdengebied te verminderen als onderdeel van het toekomstige visserijbeleid.
20. Met tevredenheid **kennis te nemen** van de positieve ontwikkeling in de meeste vogelpopulaties en de maatregelen ter zake, als vastgelegd in het Trilaterale Waddenzee Plan, te **blijven uitvoeren**, om gunstige voedsel-, pleister- en broedomstandigheden voor de vogels veilig te stellen. En te **erkennen** dat er meer precieze informatie nodig is over de omstandigheden in ruigebieden voor zee-eenden in kustwateren, zoals voor bergeend en zwarte zee-eend, zodat, indien nodig, passende maatregelen kunnen worden genomen om zee-eenden met minder verstoringen te kunnen laten ruïen.
21. De zorg **uit te spreken** dat sommige vogelpopulaties die de Waddenzee gebruiken (bijvoorbeeld rotgans, eidereend, scholekster en kanoetstrandloper) de laatste jaren in aantal fors achteruit zijn gegaan en daarom de voedselsituatie in de toekomst **veilig te stellen**, met name voor de vogels die van schelpdieren leven.
22. Te **onderstrepen** dat bepaalde soorten broedvogels, zoals strandplevier en dwergstern, vooral kwetsbaar zijn tijdens het broeden en daarom **maatregelen te treffen** om verstoring in de broedgebieden te verminderen.
23. De ontwikkelingen met betrekking tot installaties in de Waddenzee en de aangrenzende Noordzee nauwlettend te **blijven volgen** om negatieve effecten ervan op het milieu in het Samenwerkingsgebied te voorkomen en het trilaterale informatieproces te intensiveren.
24. De potentiële invloeden van windmolenparken in de Noordzee op het Waddenzeemilieu te **erkennen** en daarom een gecoördineerde benadering in een Noordzeekader voor te staan om richtlijnen en uitgangspunten voor de bouw van windmolenparken voor de kust te ontwikkelen, waarbij onder andere rekening wordt gehouden met de bescherming van soorten en habitats en de hoge dichtheid van de scheepvaart in het gebied.
25. De bestaande en geplande nieuwe activiteiten buiten het Samenwerkingsgebied nauwlettend te **blijven volgen**, aangezien deze van invloed zouden kunnen zijn op het bereiken van de Doelen, en **in herinnering te roepen** de Gemeenschappelijke Beginselen (§1,8 WP) evenals §13 van de Verklaring van Stade inzake externe invloeden die op de hele Waddenzee van toepassing zijn.

ZEEZOOGDIEREN

26. Met tevredenheid **kennis te nemen** van de positieve ontwikkelingen in de zeehondenpopulatie en het gewijzigde Zeehonden Beheersplan 2002-2006 als beschreven in **Bijlage 1 aan te nemen**.
27. Paragraaf 10.1.1 van het Waddenzee Plan **in herinnering te roepen** waarin het doel om maatregelen te treffen om de kraamkamergebieden van de gewone bruinvis in het Samenwerkingsgebied en de aangrenzende gebieden te beschermen overeengekomen was en er bij de EU op **aan te dringen** goede visserijregels ten uitvoer te leggen om de gewone bruinvis te beschermen.
28. De definitie van 'onaanvaardbare interacties' tussen visserij en kleine walvisachtigen **in herinnering te roepen**, zoals opgesteld tijdens de derde vergadering van de bij ASCOBANS aangesloten landen, die luidt het op korte termijn door menselijk toedoen verdwijnen van meer dan 1,7% van de best beschikbare schatting van de populatie, en de tussentijdse

voorzorgsdoelstelling **te ondersteunen** om bijvangst van de gewone bruinvis terug te brengen tot minder dan 1% van de best beschikbare schatting van de populatie.

29. De aanwijzing **te verwelkomen** van een gebied voor de bescherming van kleine walvisachtigen in het zeewaartse gedeelte van het Nationale Park Waddenzee in Sleeswijk-Holstein, als waardevolle bijdrage aan de uitvoering van het Doel voor de gewone bruinvis.
30. Het Deense Actieplan voor de bescherming van de gewone bruinvis **te verwelkomen** en met name de matigende maatregel om akoestische waarschuwingssystemen (pingers) aan te brengen als eerste stap om bij het vissen met kieuwnetten incidentele bijvangsten terug te brengen.
31. Het vissen met kieuwnetten verder **te verbeteren** om de incidentele bijvangsten van zeezoogdieren en vogels terug te brengen.

NOMINATIE ALS WERELDERFGOEDGEBIED

32. Het besluit **in herinnering te roepen**, genomen op de Conferentie in Stade in 1997, om te streven naar de nominatie van het Samenwerkingsgebied, of delen daarvan, als Werelderfgoedgebied, in nauwe samenwerking met de plaatselijke en regionale autoriteiten, lokale belangengroeperingen en bevolking, waarbij rekening wordt gehouden met de natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het gebied (WP, §1.1.1 en §1.2.1).
33. Het rapport 'De voordracht van het Beschermingsgebied van de Waddenzee tot Werelderfgoed' **te verwelkomen** dat een up-to-date haalbaarheidsonderzoek naar de nominatie van de Waddenzee als Werelderfgoed bevat en tot de conclusie komt dat:
 - 33.1 het Beschermingsgebied van de Waddenzee in aanmerking komt om te worden opgenomen in de Werelderfgoedlijst omdat het als een van de grootste wetlands ter wereld voldoet aan alle UNESCO criteria voor 'Natuurlijk Erfgoed';
 - 33.2 de nominatie van het Beschermingsgebied van de Waddenzee met het huidige behoud- en beheersregime voor de Werelderfgoedlijst haalbaar is;
 - 33.3 de inspanningen van de bevolking van de Waddenzeelanden voor het behoud en verstandig gebruik van de Waddenzee door het toekennen van de Werelderfgoedstatus zouden worden versterkt en dat dit voordelen en kansen biedt voor het gebied.
34. Het proces **te verwelkomen** dat in het Waddengebied in gang is gezet om met de lokale bevolking omtrent de voorgenomen nominatie te overleggen, zoals dat in de UNESCO richtlijnen wordt verzocht.
35. Zowel de steun als de reserves hieromtrent, die belanghebbenden en anderen te kennen hebben gegeven, **te erkennen**.
36. **Te erkennen** dat het overlegproces in het Waddengebied als geheel nog niet is beëindigd, en dat de consultaties daarom zullen doorgaan met de bedoeling deze binnen één of twee jaar af te ronden.

LANDSCHAP EN CULTUREEL ERFGOED

37. De op de Conferentie in Stade gemaakte afspraken **in herinnering te roepen** om de cultuurhistorische en landschappelijke elementen van het Waddengebied door planning en beheer te beschermen en in stand te houden en een inventarisatie te maken met een kaart van de meeste cultuurhistorische en landschappelijke elementen van het Samenwerkingsgebied en relevante aangrenzende delen met een beoordeling en aanbevelingen voor beheer (VS §37,

WP §1.1.2 en §1.2.2).

38. Het rapport 'Inventarisatie van het landschap en het culturele erfgoed van het Waddengebied', opgesteld in het kader van het LANCEWAD-Project en medegefinancierd door het Interreg IIC Noordzeeprogramma 1999-2001, **te verwelkomen** en nota te nemen van de aanbevelingen voor het behoud en beheer van het cultuurhistorische en landschappelijke erfgoed en de publicatie voor een groter publiek van het LANCEWAD-Project **aan te bevelen**.
39. Te **erkennen** dat het cultuurhistorische en landschappelijke erfgoed van het Waddengebied van bijzondere waarde is, maar ook dat dit erfgoed aan verandering onderhevig is.
40. Een gemeenschappelijke strategie **aan te moedigen** voor het behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed, als neergelegd in het rapport genoemd in §38 en in de conclusies en aanbevelingen van de Conferentie in Bad Bederkesa, voor:
 - 40.1 het beheerst ontwikkelen van het erfgoed;
 - 40.2 het benutten van het cultuurhistorische en landschappelijke erfgoed als kans;
 - 40.3 het betrekken van belanghebbenden in het beheer;
 - 40.4 het integreren van beleid en beheer van de natuurlijke en culturele omgeving;
 - 40.5 het vergroten van de bewustwording van het landschap en het culturele erfgoed.
41. Een vervolgproject in het kader van het Interreg IIIB Noordzeeprogramma **te ondersteunen** met als doel het verder uitwerken en uitbreiden van het gezamenlijke behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed.

BEGRENZING

42. De uitbreiding **te verwelkomen**, sinds de Conferentie in Stade in 1997, van het Deense Fauna en Natuurreservaat Waddenzee in 1998, het Nationale Park Waddenzee in Sleeswijk-Holstein in 1999, de Nationale Parken Waddenzee in Hamburg en Nedersaksen in 2001.
43. **Te constateren** dat delen van de Nationale Parken in Sleeswijk-Holstein en Nedersaksen nu buiten de 3-zeemijlslijn vallen, die conform Bijlage I, §7 en Appendix I van het Waddenzee Plan de begrenzing vormt van het Trilaterale Samenwerkingsgebied.
44. **Te constateren** dat er wijzigingen zijn in de basislijn en kleine wijzigingen in de grenzen van het Nationaal Park in Nedersaksen.
45. De begrenzing van het Samenwerkingsgebied en van het Beschermingsgebied daarop **aan te passen** als aangegeven in **Bijlage 2**.

EU WETGEVING

Natura 2000

46. De aanwijzing van nieuwe Speciale Beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn en het aanmelden van nieuwe Habitatgebieden in het kader van de Habitatrichtlijn van de EU, sinds de Conferentie in Stade in 1997 **te verwelkomen**, maar tevens te erkennen dat de selectie van gebieden van communautair belang volgens de Habitatrichtlijn nog niet is afgerond.
47. Op grond van §19 van de Verklaring van Stade (1997) en §11 van de Verklaring van Leeuwarden (1994) na afronding van het proces als bedoeld in §46 de Senior Officials de **opdracht te geven**:
 - 47.1 de samenhang van de gebieden te beoordelen, die zijn aangewezen als Natura 2000 gebied in, en grenzend aan, het Samenwerkingsgebied, rekening houdend

- 47.2 met de reactie van de Europese Commissie op de aangemelde Habitatgebieden; de gevolgen voor de begrenzing van het Samenwerkingsgebied en het Beschermingsgebied te beoordelen.

Kaderrichtlijn Water

48. Het van kracht worden **in herinnering te roepen** van Richtlijn 2000/60/EG van het Europese Parlement en van de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid in december 2000. Deze Richtlijn heeft tot een sterke impuls geleid om, voor zowel oppervlakte- als grondwater, het waterbeheer voor alle stroomgebieden in de Europese Gemeenschap, met inbegrip van kustwateren tot een zeemijl buiten de kust, te coördineren. Voor wat chemische stoffen betreft zal de coördinatie zich uitstrekken tot alle territoriale wateren.
49. Het belang te **onderstrepen** van nauwe samenwerking bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn voor Water voor het Samenwerkingsgebied en, omdat het Samenwerkingsgebied waarschijnlijk onderdeel zal gaan uitmaken van een aantal aangrenzende stroomgebieden waarvoor aparte beheers-programma's moeten worden opgesteld, van het opstellen van een overzicht van de manier waarop de trilaterale samenwerking voor de bescherming van de Waddenzee aan deze taak kan bijdragen, waarbij o.a. synergie aspecten kunnen worden opgespoord en dubbel werk kan worden vermeden.

Milieueffectrapportage

50. **Waardering te hebben** voor het feit dat het Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband (IRWS) ingevolge de besluiten op de Conferentie in Stade doorgaat met het uitwisselen van informatie over milieueffectrapportages (MERs) die zijn uitgevoerd in het Waddengebied en dat het een overzicht gemaakt heeft van lopende en afgesloten MERs in het Waddengebied via het Internet dat in de komende periode zal worden uitgebreid en bijgehouden teneinde een volledig overzicht te krijgen van alle MER-plichtige projecten en uitgebrachte MERs in het gebied.
51. **Te erkennen** dat de herziene EU Milieueffectrichtlijn (EEG/97/11) heeft geleid tot een meer geharmoniseerde aanpak van MER-plichtige projecten in het Waddengebied en tevens **te erkennen** dat verschillen in aanpak tussen de drie landen blijven bestaan ten aanzien van het toepassen van de bepalingen van de Richtlijn. **Kennis te nemen** van het feit dat het IRWS een evaluatie van de verschillende beoordelingspraktijken binnen de bestaande wetgeving zal uitvoeren om tot vergelijkbare resultaten te kunnen komen.
52. De afspraak in de Verklaring van Leeuwarden **in herinnering te roepen** om informatie over de toepassing van MERs binnen de bestaande wetgeving in het Waddengebied uit te wisselen met als doel de informatie over relevante projecten voor het Waddengebied te verspreiden.
53. Voorts het IRWS **uit te nodigen** om op de Conferentie in 2005 een evaluatierapport uit te brengen gebaseerd op de ervaringen als bedoeld in paragrafen 51 en 52.

SCHEEPVAART

Havenontvangstinstallaties

54. **Kennis te nemen** van de trilaterale inventarisatie met betrekking tot de beschikbaarheid en toegankelijkheid van havenontvangstinstallaties.

55. Het aannemen van Richtlijn 2000/59/EG betreffende havenontvangst-installaties voor scheepsafval en ladingresiduen in herinnering te roepen.
56. Er bij de bevoegde autoriteiten **op aan te dringen** de nodige maatregelen te treffen om te voldoen aan EU Richtlijn 2000/59/EG betreffende havenontvangstinstallaties voor scheepsafval, met name voor wat de uitvoering betreft van het no-special-fee systeem in alle havens en voor wat ladingresiduen betreft.

Gevolgen van de scheepvaart

57. Met zorg de scheepsramp met het MS Pallas (1998) **in herinnering te roepen** en de initiatieven **te verwelkomen** die ondernomen zijn om de ramp te evalueren teneinde de mogelijkheden te onderzoeken ter verbetering van de veiligheid van de scheepvaart en de beheersing van noodsituaties en ter invoering van de eerste nieuwe maatregelen op dit gebied.
58. De activiteiten op IMO, EU en nationaal niveau **te verwelkomen** om de veiligheid van de scheepvaart te verbeteren, zoals het versneld uitfaseren van enkelwandige schepen, verdere verbetering van de havenstaatcontrole en de strengere controle van classificatiebureaus, zoals beschreven in **bijlage 3**.
59. **Te benadrukken** dat illegale lozingen van zowel olie als chemicaliën van schepen nog steeds vervuilingproblemen voor de kust veroorzaken en dat deze problemen de voortdurende aandacht verdienen en **te onderstrepen** dat effectief toezicht, waaronder beter gecoördineerd toezicht vanuit de lucht, en strikte strafvervolgning van groot belang zijn om het probleem verder terug te dringen.
60. Nationale AIS volgsystemen vanaf de wal **op te zetten** voor schepen, overeenkomstig de relevante IMO en EU regelgeving. Ernaar te streven dat een volledig netwerk voor het hele Samenwerkings-gebied binnen de GMDSS-A1 gebieden uiterlijk 1 juli 2005 gerealiseerd zal zijn, en **te overwegen** een gezamenlijk volgsysteem gebaseerd op alle nationale AIS volgsystemen op te zetten voor de Waddenzee en aangrenzende kustzeegebieden.
61. Het EU initiatief **te verwelkomen** om in het Samenwerkingsgebied een communautair monitorings- en informatiesysteem op te zetten voor scheepvaartverkeer, waarbij rekening wordt gehouden met het invoeren van vanaf de wal functionerende AIS volgsystemen.
62. De bevoegde autoriteiten van Duitsland en Denemarken **uit te nodigen** voor het bespreken van wederzijdse bijstand in noodsituaties met name waar het gaat om het slepen van schepen in nood.

Aanwijzing van de Waddenzee als PSSA

63. Het haalbaarheidsonderzoek **te verwelkomen** van het Southampton Instituut voor Maritiem Onderzoek in het Verenigd Koninkrijk om de Waddenzee als Particularly Sensitive Sea Area (PSSA, bijzonder kwetsbaar zeegebied) aan te wijzen, zoals op de Conferentie in Stade (VS §25) afgesproken is.
64. **Kennis te nemen** van het rapport 'Het Beschermen van de Waddenzee tegen scheepsongevallen door de aanwijzing van de Waddenzee als PSSA' (Oktober 2000) van het WWF Duitsland, mede namens het Waddenzeeteam, als zijnde een waardevolle bijdrage aan de haalbaarheidsstudie en het debat over de aanwijzing van de Waddenzee als PSSA.
65. **Te concluderen dat**
 - 65.1 de Waddenzee, op grond van de ecologische, sociaal-economische en

- wetenschappelijke aspecten, volgens de IMO criteria beschouwd kan worden als gebied dat in aanmerking komt voor een PSSA status;
- 65.2 er voor de veiligheid van de scheepvaart en de bescherming van het mariene milieu in de Waddenzee en de aangrenzende zone een uitgebreid beschermingsregiem aanwezig is, dat bestaat uit zowel nationale als internationale (bijv. EU,IMO) regelgeving. Voorbeelden zijn verplichte rapportage, routingssystemen en speciale gebieden onder MARPOL;
- 65.3 de aanwijzing van de Waddenzee als PSSA een sterk signaal zal sturen naar, en zal bijdragen aan de bewustwording van de internationale scheepvaartgemeenschap met betrekking tot de bijzondere kwetsbaarheid van het gebied.
66. Een trilaterale aanvraag bij de IMO **in te dienen** voor aanwijzing van de Waddenzee, als aangegeven op de kaart in **bijlage 4**, als PSSA, uitsluitend op grond van de bestaande maatregelen op het gebied van veiligheid van de scheepvaart, bereikbaarheid van havens en de bescherming van het mariene milieu.

COMMUNICATIE, INFORMATIE EN PUBLIEKSPARTICIPATIE

67. Te **onderstrepen** dat communicatie, informatie en publieksparticipatie wezenlijke en geïntegreerde elementen zijn voor het ontwikkelen en uitvoeren van het Waddenzeebeleid.
68. **Waardering te hebben** voor de bijdrage van de trilaterale workshop over publieksparticipatie in het Waddengebied (Nieuweschans, 1999) en haar rol bij het stimuleren van de gedachtevorming over publieksparticipatie en communicatie.
69. §1,15 van het Waddenzee Plan omtrent de actieve betrokkenheid van belanghebbenden (co-management) **in herinnering te roepen** en met waardering kennis te nemen van het feit dat co-management effectief is gebleken, met name op het gebied van visserij, natuurbehoud, toerisme en behoud en beheer van het cultuurhistorische en landschappelijke erfgoed, en de verschillende sectoren **uit te nodigen** hun inspanningen voort te zetten om te komen tot een duurzamere aanpak en werkwijze op hun gebied.
70. **Waardering te hebben** voor de actieve en effectieve aanwezigheid van waarnemers van niet-gouvernementele organisaties tijdens de vergaderingen waarop de besluiten van de vorige conferenties worden uitgevoerd en de nieuwe conferentie wordt voorbereid.
71. Als waardevolle stappen in het betrekken van de bevolking bij het besluitvormingsproces **te verwelkomen:**
- 71.1 het debat in Duitsland over de wijzigingen in de regelgeving inzake Nationale Parken en de discussies ter voorbereiding van de Esbjerg II Conferentie;
- 71.2 de actieve betrokkenheid van bewoners en gebruikers van het Nederlandse Waddengebied, met wie verschillende overleggen hebben plaatsgevonden die mede de agenda voor de Esbjerg II Conferentie hebben bepaald;
- 71.3 de bijdrage van het Deense Adviesorgaan voor de Waddenzee en het inspraakproces als onderdeel van de Deense regionale implementatie van het Waddenzee Plan.
72. Alle belanghebbenden en het publiek in het algemeen **uit te nodigen** actief deel te nemen aan het debat rond de verdere uitvoering van het Waddenzee Plan en deze Verklaring, en daarbij volledig gebruik te maken van hun ervaring en kennis.

ZONERING

73. Het interim rapport van de Trilaterale Zoneringsgroep **te verwelkomen** als productieve stap in het debat omtrent het gebruik van zonerings als waardevol beheersinstrument en omtrent mogelijke harmonisering. Grote verschillen in zonerings **te constateren** en voorlopig **te erkennen** dat harmonisatie niet leidt tot betere bescherming, meer steun en begrip van de gebruikers van het Samenwerkingsgebied.

KUSTBESCHERMING EN STIJGING VAN DE ZEESPIEGEL

74. Het eindrapport van de Trilaterale Werkgroep voor kustbescherming en zeespiegelstijging **te verwelkomen** dat onder meer de volgende conclusies bevat:
- 74.1 dat in het meest realistische scenario van een stijging van 25 cm / 50 jaar de kosten voor kustverdediging zullen stijgen en dat dit ook gevolgen zal hebben voor het ecosysteem, waarbij echter wordt verwacht dat het ecosysteem van de Waddenzee zich aan kan passen;
 - 74.2 dat bij een bepaalde grotere stijging (het breekpunt) aanpassing waarschijnlijk niet langer mogelijk is wat tot aanzienlijke gevolgen voor de kustverdediging en onherstelbare schade aan het ecosysteem van de Waddenzee zal leiden.
75. Daarom **onderzoek te verrichten** naar:
- 75.1 de haalbaarheid van beste milieuveilige handelwijze voor kustbeschermingsmaatregelen;
 - 75.2 passende maatregelen en/of integrale benaderingen om de flexibiliteit bij het inspelen op zeespiegelstijging en klimaatverandering te vergroten;
 - 75.3 bij welke zeespiegelstijging het breekpunt zal zijn bereikt.
76. De voortgaande nauwe samenwerking **te steunen** tussen de kustverdedigings- en natuurbeschermingsautoriteiten op dit gebied, waaronder communicatie met belanghebbenden.

TRILATERALE MONITORINGS- EN BEOORDELINGSPROGRAMMA

77. Paragrafen 21 - 22 van de Verklaring van Stade **in herinnering te roepen** waarin afspraken werden gemaakt over de uitvoering en evaluatie van het Gezamenlijk Pakket van het Trilaterale Monitorings- en Beoordelingsprogramma (TMAP).
78. **Waardering te hebben** voor het werk dat door de TMAP groep is verzet om het Gezamenlijk Pakket met TMAP parameters en het daarbij behorend gegevensbeheer uit te voeren.
79. **Te constateren** dat er lacunes in de uitvoering van het TMAP Gezamenlijk Pakket bestaan met name waar het de gegevensverwerking betreft.
80. **Te herhalen** dat het beschikken over een trilaterale gegevensbank over de Waddenzee essentieel is voor de trilaterale samenwerking en daarom af te spreken het Gezamenlijk Pakket eind 2002 **af te ronden** door de laatste TMAP parameters te implementeren en een operationeel gegevensverwerkings-systeem op te zetten waarbij rekening wordt gehouden met de wens het systeem te optimaliseren en het in 2004 te evalueren.
81. Het TMAP verder te **optimaliseren** voor toekomstig gebruik met name met betrekking tot de Doelen, de Habitatrictlijn en de Kaderrichtlijn voor Water en daartoe
- 81.1 gebruik te maken van gegevens van bestaande monitoringsprogramma's en te bekijken in hoeverre ze kosteloos in het TMAP kunnen worden opgenomen;
 - 81.2 voorstellen uit te werken over de verdere ontwikkeling van het TMAP voor de volgende Trilaterale Regeringsconferentie.

DUURZAAM TOERISME EN RECREATIE

82. **In herinnering te roepen** dat de Conferentie in Stade de ontwikkeling en uitvoering ondersteunde van beleid voor duurzaam toerisme voor het Waddengebied door het Interregionale Waddenzee- samenwerkingsverband (IRWS) samen met de betreffende belanghebbenden en plaatselijke en andere autoriteiten (VS §36).
83. **Te erkennen** dat de ontwikkeling van het beleid voor duurzaam toerisme voor het Waddengebied in het kader van NetForum bijzonder goed is verlopen en ertoe heeft geleid dat het IRWS op de Conferentie in Dokkum op 20 September 2001 het Actieplan voor het Toerisme heeft aangenomen.
84. Het Actieplan voor het Toerisme **te analyseren** om te bekijken hoe de doelstellingen, strategieën en projecten ervan in het nationale en trilaterale beleid kunnen worden uitgevoerd.
85. Het IRWS **uit te nodigen** om verslag te doen over de voortgang met betrekking tot duurzaam toerisme en recreatie in het Waddengebied op de Conferentie in 2005.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

5de Noordzeeconferentie

86. Een gemeenschappelijke verklaring, als in Bijlage 5, **voor te leggen** aan de 5^e Noordzeeconferentie die in Noorwegen op 20 en 21 maart 2002 plaats zal vinden.

De Wash - Waddenzee samenwerking

87. De 'Intentieverklaring voor samenwerking met de Wash/North Norfolk Coast' **in herinnering te roepen** die met English Nature overeen is gekomen op de Esbjerg Conferentie in 1991.
88. De inspanningen van alle betrokken partijen met betrekking tot de uitwisseling van informatie en ervaringen tussen vakmensen uit The Wash en het Samenwerkingsgebied **te verwelkomen** en verdere uitwisselingen te waarderen.

Guinee-Bissau - Waddenzee samenwerking

89. **Vast te stellen** dat veel watervogels die van de Waddenzee gebruikmaken gedurende hun levenscyclus tevens afhankelijk zijn van een keten van wetlands tussen het noordelijk halfrond en Afrika, in het bijzonder de Bijagos Archipel in Guinee-Bissau, en het daar verkregen inzicht van de toestand van wetlands en watervogels ertoe bijdraagt dat wij een beter inzicht krijgen in vogeltrekroutebescherming, wat weer leidt tot een betere bescherming van de wetlands van internationale betekenis in Guinee-Bissau en het internationale belang van de Waddenzee voor watervogels onderstreept.
90. **In herinnering te roepen** dat op de Conferentie in Stade besloten is de samenwerking met Guinee-Bissau volgens de Intentieverklaring voort te zetten en dit bekrachtigd is met de ondertekening van een nieuw driejarig werkprogramma, dat voortbouwt op de ervaringen en resultaten van het eerste werkprogramma en als doel heeft de opleiding van een ornithologisch team af te ronden en een organisatie op te richten voor ornithologisch onderzoek, monitoring en informatie in Guinee-Bissau, die het werk dat hier begonnen is, kan voortzetten.

91. **Waardering te hebben** voor het feit dat het werkprogramma is opgezet met Wetlands International als uitvoerende contractpartij in Guinee-Bissau, dat nu in 2002 zal worden afgerond na de bijna 2 jaar vertraging die het initiatief als gevolg van de burgeroorlog aldaar in 1998-99 heeft opgelopen.
92. **Vast te stellen** dat, in overeenstemming met het werkprogramma, een ornithologisch team is opgeleid en het plaatselijk ornithologisch team in samenwerking met Wetlands International en twee Deense professionele ornithologen in 2001 een volledige telling van watervogels heeft uitgevoerd.
93. De samenwerking met Guinee-Bissau **voort te zetten** door het huidige werkprogramma af te maken en de samenwerking voort te zetten op basis van de Intentieverklaring, bijvoorbeeld door het uitwisselen van informatie over onderzoeks- en beheerspraktijken, mogelijkheden te bieden voor uitwisselingsprogramma's en deelname aan seminars, symposia en conferenties, door het geven van adviezen op gebieden waar specifieke ervaring in bestaat, en waar mogelijk het organiseren van gezamenlijke publicaties.

Overige internationale samenwerking

94. De voortgang **te verwelkomen** die geboekt is bij het opstellen van een Internationaal beheersplan voor de rotgans, en de tweede vergadering van de Afrikaans-Euraziatische Overeenkomst over Watervogels (AEWA) die in 2002 in Bonn wordt gehouden **aan te moedigen** de definitieve versie van het beheersplan goed te keuren. Zij zullen de uitvoering van een goed en effectief beheersplan met speciale interesse volgen.
95. Te **erkennen** dat er grote overeenkomsten zijn tussen het Samenwerkingsgebied en de wetlands in de natte streken van Benin en in de vorm van een wederzijds bezoek ervaringen **uit te wisselen** met betrekking tot het duurzaam ontwikkelen en beheren van wetlands.

TOEKOMSTIGE SAMENWERKING

96. Paragraaf 5 van de Verklaring van Stade **in herinnering te roepen** waarin de bevoegde nationale autoriteiten uitgenodigd worden hun dialoog met alle belanghebbenden te onderhouden of te versterken om zo tot een bredere acceptatie van het Waddenzee Plan bij de bevolking te komen.
97. **Te erkennen** dat het Waddenzee Plan bijdraagt aan het bevorderen van de natuurbescherming en het duurzaam gebruik van het Samenwerkingsgebied, wat op de lange termijn gunstig zal zijn voor allen die in het gebied wonen en werken, zoals ook verwoord in de Gemeenschappelijke Visie, te weten:
- een gezond milieu dat de diversiteit van habitats en soorten, hun ecologische samenhang en hun herstelvermogen als mondiale verantwoordelijkheid in stand houdt.
 - duurzaam gebruik.
 - handhaving en versterking van ecologische, economische, cultuurhistorische en sociale waarden en van de kustbescherming, om bewoners en gebruikers een plezierige toekomst te bieden.
 - integraal beheer van menselijke activiteiten, waarbij rekening wordt gehouden met de sociaal- economische en ecologische verhoudingen tussen het Samenwerkingsgebied en de aangrenzende gebieden.
 - een goed geïnformeerde en actief betrokken bevolking.
98. Het bepaalde in Artikel 2(3) van de Habitatrichtlijn **te erkennen**, dat de op grond van deze Richtlijn genomen maatregelen rekening dienen te houden met de vereisten op economisch,

sociaal en cultureel gebied en met de regionale en lokale bijzonderheden.

99. Daarom, conform de taakomschrijving neergelegd in **Bijlage 6**, een Trilateraal Waddenzee Forum **bijeen te roepen** als overlegproject, waarin belanghebbende gouvernementele en niet-gouvernementele betrokkenen deelnemen. Het heeft als taak op basis van de Gemeenschappelijke Visie, de Doelen van het Waddenzee Plan en de Gemeenschappelijke Beginselen voorstellen uit te werken voor scenario's voor duurzame ontwikkeling en strategieën voor de uitvoering ervan als bijdrage tot de verdere ontwikkeling van het Waddenzee Plan. Hierbij worden de bestaande beschermingsniveaus in acht genomen en de economische ontwikkeling en de kwaliteit van het bestaan worden veiliggesteld. De resultaten van het Forum worden op de 10^e Trilaterale Regeringsconferentie gepresenteerd.
100. Het IRWS **uit te nodigen** actief deel te nemen aan de organisatie en uitvoering van dit trilaterale proces en zo voort te bouwen op hun ervaringen met het NetForum proces.
101. **Te erkennen** dat de bewoners van het Samenwerkingsgebied een belangrijk deel van hun identiteit, hun manier van leven en hun welbevinden ontleen aan de hun direct omringende natuur. **Te onderzoeken**, voor zover dit nog niet is gebeurd, of, en zo ja hoe, er recht kan worden gedaan aan kleinschalig, historisch medegebruik, waar dat bijdraagt aan het draagvlak voor natuurbeschermingsmaatregelen in het algemeen en in overeenstemming is met de beschermingsdoelen.
102. **Te erkennen** dat zij in het verleden door verschillende partijen zijn benaderd met voorstellen voor nauwere samenwerking, zoals de ideeën voor een "Internationaal Park" en een "Waddenzee Conventie". **Te verzekeren** dat deze en toekomstige voorstellen binnen de bestaande fora zijn en zullen worden bekeken op mogelijke voordelen, nadelen en mogelijkheden voor uitvoering, en dat de resultaten bekend zullen worden gemaakt.

GASTLAND EN JAAR VOOR DE EERSTVOLGENDE CONFERENTIE

103. De 10de Trilaterale Regeringsconferentie voor de Waddenzee te **houden** in Nederland in 2005, op uitnodiging van de Nederlandse regering.
104. Nederland **uit te nodigen** de samenwerking vanaf 1 januari 2002 voort te zetten.

GASTLAND EN JAAR VOOR HET EERSTVOLGENDE WETENSCHAPPELIJKE WADDENZEESYMPIOSIUM

105. Het 11de Internationale Wetenschappelijke Waddenzeesymposium te **houden** in 2004, met Denemarken als gastland.

ONDERTEKENING

Voor de regering van het Koninkrijk Denemarken

S.A. Auken
Minister van Milieu en Energie

Voor de regering van het Koninkrijk der Nederlanden

G.H. Faber
Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Voor de regering van de Bondsrepubliek Duitsland

G. Altmann
Parlementaire Staatssecretaris van Milieu, Natuurbescherming en Nucleaire Veiligheid

BIJLAGE 1

Het Beschermings- en Beheersplan voor de Zeehondenpopulatie in de Waddenzee 2002-2006,

Het Beschermings- en Beheersplan voor de Zeehondenpopulatie in de Waddenzee 2002-2006,

Overeenkomstig Art. IV. Van de op 1 oktober 1991 in werking getreden Overeenkomst ter bescherming van de zeehondenpopulatie in de Waddenzee.

1. DOELSTELLING

,de Partijen zullen nauw samenwerken teneinde een gunstige status voor de zeehondenpopulatie te bereiken en te behouden.' Zeehondenovereenkomst Art. III

Om deze algemene doelstellingen te bereiken is het nodig:

- een uitgebreid beschermings- en beheersregime voor de zeehondenpopulatie in de Waddenzee op te zetten en in stand te houden door gezamenlijke, gecoördineerde maatregelen van de verantwoordelijke autoriteiten; en
- algemeen begrip en bewustwording bij het publiek te kweken en te behouden voor de zeehondenpopulatie in de Waddenzee als eenheid en integraal onderdeel van het ecosysteem.

1.1 GEBIED VAN DE OVEREENKOMST: Het Waddenzeegebied (het trilaterale Samenwerkingsgebied).

De maatregelen van het Beschermings- en Beheersplan worden als volgt weergegeven

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002-2006
Doelstellingen en verplichtingen van de Overeenkomst.	De doelstellingen en individuele activiteiten en maatregelen die nodig zijn om de doelstellingen te bereiken.	De activiteiten en maatregelen die trilateraal en/of per land zullen worden uitgevoerd naast de beschermingsmaatregelen die er al zijn, om de doelstellingen te bereiken.

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002- 2006
2. BESCHERMINGS- EN BEHEERSMAATREGELLEN		
Habitats		

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002- 2006
1. De Partijen dienen passende maatregelen te nemen om de habitats te beschermen. Ze moeten kijken of het noodzakelijk is een netwerk van beschermd gebied aan te leggen en in stand te houden ook in de migratiegebieden van het gebied van de Overeenkomst en er zorg voor dragen dat de gebieden die essentieel zijn voor de instandhouding van de vitale biologische functies van zeehonden in stand worden gehouden.	Het is nodig: Zeehondengebieden / reservaten van de juiste grootte aan te wijzen, in stand te houden, te vergroten en aan te leggen en daartoe de juiste maatregelen te treffen, zoals:	NEDERLAND EN DUITSLAND Het beoordelen van de noodzaak om zeehondenreservaten die vergelijkbaar zijn met de zeehondenreservaten elders in de Waddenzee in het Eems/Dollardgebied op te zetten en te beheren
	- er zorg voor te dragen dat de voornaamste reproductie- kraamkamer- en rustgebieden van zeehonden bij de bestaande zeehondenreservaten inbegrepen zijn en er zorg voor te dragen dat er voldoende zeehondenreservaten zijn;	TRILATERAAL Het beoordelen of het bestaande netwerk van zeehondenreservaten in hun land voldoet aan de eisen van de EG habitatrichtlijn Als de beoordeling duidelijk maakt dat er meer zeehondenreservaten nodig zijn zal de aanleg van nieuwe reservaten moeten gebeuren in overleg met de betreffende belanghebbenden.
	- er zorg voor te dragen dat, gezien de verwachte groei van de zeehondenpopulatie, nu en in de toekomst de aanwijzing van zeehondenreservaten gebeurt op grond van helder geformuleerde habitatcriteria;	TRILATERAAL Zie ONDERZOEK EN MONITORING Onderzoek naar habitatsvoorwaarden voor zeehonden en de voorwaarden voor recreatie.
	- een zeehondenbeschermingszone van de juiste grootte aan te wijzen, en indien nodig, in stand te houden, te vergroten en aan te leggen buiten het trilaterale Beschermingsgebied van de Waddenzee, daartoe de juiste maatregelen te treffen en er zorg voor te dragen dat het foerageergebied voor de kust met name tijdens de winter bij deze zone inbegrepen is.	TRILATERAAL De TSEG moet beoordelen of de maatregelen die worden uitgevoerd voldoen aan de habitatsvoorwaarden voor zeehonden voor de kust van de Waddenzee en de resultaten melden aan de TWG en de TMEG

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002- 2006
2. De Partijen dienen habitats en de daar aanwezige zeehonden te beschermen tegen verstoring of veranderingen die, direct of indirect, door menselijke activiteiten worden veroorzaakt.	- er zorg voor te dragen dat de zeehondenreservaten zo worden aangelegd dat verstoring tot een minimum beperkt blijft;	<p style="text-align: center;">TRILATERAAL</p> <p>Het ontwikkelen van trilaterale richtlijnen op basis van het voorzorgsprincipe waarop nationale richtlijnen gebaseerd dienen te zijn. Zo zouden er regels gesteld kunnen worden aan zeehondentochten, met eventuele specificaties (kolonies met jongen die bij voorkeur niet moeten worden bezocht tijdens de werp- en zoogtijd, afstanden die in acht moeten worden genomen, de snelheid waarmee gevaren mag worden etc). Dit maakt het ook mogelijk de invloed te beoordelen van zeehondentochten op het gedrag van zeehonden (waakzaamheid).</p>
	- verstoring door vliegverkeer terug te brengen;	Zie: De maatregelen beschreven in het Waddenzee Plan
	- verstoringen in zeehondenreservaten te verbieden zeker tussen 15.05. en 01.09;	Zie: De maatregelen beschreven in het Waddenzee Plan
	- er zorg voor te dragen dat het aantal zeehonden dat als bijvangst wordt gevangen afneemt en dat zeehonden niet verdrinken in fuiken;	<p style="text-align: center;">NEDERLAND EN NEDERSAKSEN</p> <p>Het onderzoeken, bij wijze van experiment, bij voorkeur samen met vissers, welke maaswijdte in keerwanten nodig is om het verdrinken van vooral jonge zeehonden tegen te gaan en keerwanten verplicht te stellen bij het vissen met fuiken in alle deelgebieden van de Waddenzee</p>
3. De Partijen dienen habitats te beschermen tegen negatieve effecten als gevolg van activiteiten die buiten het gebied van de Overeenkomst plaatsvinden.	- bijvangsten van zeehonden te voorkomen en aantallen vast te stellen.	<p style="text-align: center;">TRILATERAAL</p> <p>Het verbeteren van het centraal verzamelen van informatie over het verdrinken of verstrikt raken van zeehonden in netten en fuiken in de Waddenzee en aangrenzende wateren via bestaande relevante netwerken of door het opzetten van een dergelijk netwerk.</p>
4. De Partijen dienen te onderzoeken of het mogelijk is om gedegradeerde habitats te herstellen en nieuwe aan te leggen. Zeehondenovereenkomst Art. VI		
Vervuiling		

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002- 2006
<p>De Waddenzeelanden dienen hun uiterste best te doen om de vervuiling van de Noordzee van welke bron dan ook nog verder terug te brengen om het gebied van de Overeenkomst te beschermen en te behouden. Daartoe zullen zij:</p> <p>a. trachten de bronnen van dergelijke vervuiling te identificeren;</p> <p>Zeehondenovereenkomst Art.. VIII a</p>	<p>Het is nodig:</p> <p>a. de vervuiling van welke bron dan ook nog verder terug te brengen, d.w.z.</p> <ul style="list-style-type: none"> - de besluiten van de Noordzeeconferenties gezamenlijk te blijven uitvoeren; - de inspanningen in het kader van de Noordzeeconferenties te blijven coördineren om de vervuiling van de Waddenzee en de Noordzee verder terug te brengen <p>b. indien mogelijk zeehonden te gebruiken als indicator oor de kwaliteit van het milieu</p>	<p>TRILATERAAL</p> <p>Zie: De maatregelen die in het Waddenzee Plan, de besluiten van de Noordzeeconferenties en andere relevante internationale fora zijn of zullen worden neergelegd</p>
	<p>c. er zorg voor te dragen dat het baggeren en het storten van baggerspecie in of bij de Waddenzee geen negatieve effecten zullen hebben op zeehonden of zeehondenplaten.</p>	<p>TRILATERAAL</p> <p>Het uitwisselen van informatie over voorzorgsmaatregelen voor zeehonden bij het baggeren en het storten van baggerspecie in of bij de Waddenzee</p>
Toezicht		

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002- 2006
<p>4. De Partijen dienen passende maatregelen te nemen om het illegale jagen op en vangen van zeehonden tegen te gaan.</p> <p>Zeehondenovereenkomst Art. VI, 4</p>	<p>Het is nodig:</p> <p>Er zorg voor te dragen dat de bepalingen van de Overeenkomst worden nageleefd door goed door overheidsinstanties gecoördineerd toezicht en beheer, om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - te zorgen voor goed toezicht en beheer op zeehondenreservaten als deel van natuurbeschermingsgebieden en nationale parken; - instanties aan te wijzen die belast worden met toezicht en beheer. - er zorg voor te dragen dat het toezicht en beheer van overheidsinstanties en van vrijwilligers wordt gecoördineerd - er zorg voor te dragen dat zeehondenreservaten duidelijk op zeekaarten staan aangegeven. 	<p>TRILATERAAL</p> <p>Het evalueren van bestaande systemen van toezicht en beheer om te kijken of ze voldoen aan de gezamenlijke normen neergelegd in Bijlage I van de Verklaring van Esbjerg (1991), en verbeteringen aanbrengen waar nodig.</p>
3. ONDERZOEK EN MONITORING		
Onderzoek en monitoring		
<p>1. De Partijen dienen hun onderzoeks- en monitoringsprogramma's en –projecten over de zeehondenpopulatie te coördineren om hun kennis over de biologie en habitat van de zeehond te vergroten alsook over de gevolgen van menselijke activiteiten op de populatie om zo het beschermingsregime voor de zeehond te verbeteren</p>	<p><u>Onderzoek</u></p> <p>Het is nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een overzicht op te stellen van recente en lopende onderzoeksprojecten over zeehonden om te zorgen voor een goede uitwisseling van informatie; 	<p>TRILATERAAL</p> <p>Alle onderzoeksprojecten over zeehonden of die met zeehonden in de Waddenzee te maken hebben te melden aan het coördinerend instituut en de TSEG. Na afronding van een project dient een rapportage daarvan aan het coördinerend instituut te worden voorgelegd om door de TSEG beoordeeld te kunnen worden.</p>

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002- 2006
	<ul style="list-style-type: none"> - een trilateraal project te overwegen over de voedsel­ecologie van de zeehond. 	<p>TRILATERAAL Het afronden van de beschrijving van het gezamenlijke trilaterale project over de voedsel­ecologie van de gewone zeehond met daarbij inbegrepen voedsel­preferentie, voedsel­kwaliteit en foerageergebieden Hierdoor zal niet alleen inzicht worden verkregen in mogelijke veranderingen in voedsel­patroon en –aanbod maar het zal ook de interacties tussen zeehonden en visserij in een vroeg stadium duidelijk maken waardoor het beheer eventueel kan worden aangepast. De partijen van de Zeehonden­beheers­overeenkomst worden uitgenodigd dit project samen met de verantwoordelijke instanties te helpen financieren. Dit project heeft prioriteit over het onderzoeks­project naar habitats­voorwaarden voor zeehonden en de recreatie­eisen.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - een trilateraal project te overwegen over de habitats­voorwaarden voor zeehonden en de recreatie­eisen . 	<p>TRILATERAAL Het opnieuw opstellen van het gezamenlijk voorstel over habitat­gebruik en menselijke activiteiten in het Wadden­zee­gebied en de aangrenzende delen om het in overleg met de verantwoordelijke natuur­beschermings­organisaties (de EG en andere) instanties voor financiering voor te leggen. De partijen van de Zeehonden­beheers­overeenkomst worden uitgenodigd dit project samen met de verantwoordelijke instanties te helpen financieren. Dit project heeft minder prioriteit dan het onderzoeks­project over de voedsel­ecologie van de gewone zeehond.</p>

Zeehondenovereenkomst	Vereiste inspanning en doel	Actie in 2002- 2006
2. Ze dienen hun onderzoek te monitoren en te coördineren. Dit geldt voor	<u>Monitoren</u> Het is nodig <ul style="list-style-type: none"> - instituten aan te wijzen die met het monitoren zijn belast; - langdurige monitoringsprogramma's op te zetten om de continuïteit in de betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van de gegevens van de monitoringsprogramma's te waarborgen. - de monitoringsprogramma's van de verschillende landen op elkaar af te stemmen zodat de resultaten bijv met betrekking tot populatiegrootte en andere demografische parameters vergeleken en beoordeeld kunnen worden; 	<u>Aangewezen monitoringsinstituten:</u> DENEMARKEN: Fiskeri-og Søfartsmuseet, Esbjerg SLEESWIJK-HOLSTEIN: Nationalparkamt Tönning / FTZ Büsum der Univ. Kiel NEDERSAKSEN: Bezirksreg. Weser-Ems, Dez. 04: NP Verw., Dez. 607: Verw. Forst und Jagdhoheit / Univ. Oldenburg / Staatl. Veterinäruntersuchungsamt f. Fische u. Fischwaren, Cuxhaven NEDERLAND: Alterra, Texel

<p>a. populatietrendonderzoek bijv. door middel van periodieke tellingen vanuit de lucht ;</p> <p>b. migratie van zeehonden;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - populatietrends nauwkeurig te volgen aan de hand van een gecoördineerd schema beschreven in het rapport van de Trilaterale Groep van Zeehondenexperts (TSEG-plus 2000): - minstens vijf tellingen vanuit de lucht per jaar uit te voeren om populatietrends te beoordelen, waarvan 3 tijdens de zoogperiode en 2 tijdens de rui; 	<p>TRILATERAAL</p> <p>Het uitvoeren van vijf trilateraal gecoördineerde vluchten per jaar (3 tijdens de zoogperiode en 2 tijdens de rui) wat volgens het TSEG het minimum is. Meerdere vluchten per jaar (tijdens de zoogperiode) mogen alleen in noodgevallen plaatsvinden of als er een specifieke overeengekomen wetenschappelijke reden voor is.</p>
<p>c. zeehondenpopulatieparameters (zoals ziekten, overleving, leeftijdsstructuur, sexeverhoudingen)</p> <p>Zeehondenovereenkomst Art. V</p>		
<p>Monitoring vervuiling</p>		
<p>b. onderzoeksprojecten over ziektes en de effecten van stoffen zoals organochlorineverbindingen, zware metalen en olie en afspraken over methodes die vergelijking van de onderzoeksgegevens mogelijk maakt;</p>		
<p>c. het in het gebied van de Overeenkomst monitoren van stoffen die blijkens onderzoek negatieve effecten kunnen hebben op de gezondheid van de zeehond en aangetroffen worden in zeehondenweefsel en organismes die als prooi dienen voor de zeehond</p> <p>Zeehondenovereenkomst Art. VIII, b-c</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zeehondenweefsel op aangewezen vervuilende stoffen te monitoren aan de hand van gecoördineerde standaardmethodes binnen het kader van het TMEP - het opzetten van een weefselbank te overwegen op basis van gezamenlijke richtlijnen 	<p>TRILATERAAL</p> <p>De status van de gewone zeehondenpopulatie en veranderingen daarin kan kwalitatief (reproductie, overleving leeftijdsopbouw) en kwantitatief (demografische gegevens) worden beschreven. Het is nodig een trilateraal monitoringsprogramma op te zetten waarin populatiedynamiek en pathobiologie de hoogste prioriteit moeten hebben. Het basisprogramma kan minder intensief zijn en een aantal kleinere studies omvatten zoals een immunologisch, endocrinologisch, toxologisch, parasitologisch, bacteriologisch en virologisch onderzoek. De TSEG zou zo'n programma kunnen opzetten, aangeven hoe de verschillende gegevens en/of monsters kunnen worden verkregen en gerapporteerd kan worden aan de TMEG.</p>
<p>4. HET VANGEN VAN ZEEHONDEN</p>		
<p>Verbod op het vangen van zeehonden</p>		

<p>1. De Partijen dienen het vangen van zeehonden in de Waddenzee te verbieden</p> <p>Zeehondenovereenkomst Art. VI, 1</p>	<p>Het vangen van zeehonden in de Waddenzee dient te worden verboden.</p>	<p>NATIONAAL Verbod opnemen in nationale regelgeving.</p>
<p>Ontheffingen</p>		
<p>2. De bevoegde autoriteiten kunnen ontheffing verlenen op het verbod op het vangen van zeehonden en het vangen toestaan aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nog aan te wijzen instellingen voor wetenschappelijk onderzoek naar de bescherming van de zeehond in de Waddenzee of van het ecosysteem in de Waddenzee voor zover de informatie die hiervoor is vereist niet op een andere manier kan worden verkregen; of 	<p>Om er zeker van te zijn dat ßß 56 - 61 van de Verklaring van Leeuwarden worden gerealiseerd is het nodig dat::</p> <p>ß 60 het huidige aantal zeehonden dat in de Waddenzee gevangen en weer uitgezet wordt terug te brengen tot het minimum door de richtlijnen uit te voeren omtrent het omgaan met huilers en zieke of verzwakte dieren, en door zeehonden uit te zetten op basis van het voorzorgsprincipe, zoals door zeehondenexperts in 1994 in hun Verklaring omtrent het opvangen en uitzetten van zeehonden uitgewerkt.</p>	<p>NATIONAAL Gezien de gunstige ontwikkeling van de zeehondenpopulatie in de Waddenzee zowel wat groei als gezondheid betreft worden ß56 - ß61 van de Verklaring van Leeuwarden nog eens extra bevestigd met name ß60, waarbij rekening gehouden dient te worden met het feit dat ethische opvattingen, wetgeving en beheer per land verschillen</p>

	<p>De richtlijnen dienen gebaseerd te zijn op de volgende uitgangspunten:</p> <p>§ 60.1 per land zijn slechts een beperkt aantal mensen gemachtigd te beslissen over het omgaan met huilers en zieke of verzwakte dieren alsook over het vangen en uitzetten van zeehonden. Alleen de dieren die een kans op overleven hebben mogen worden gevangen;</p> <p>§ 60.2 opgevangen zeehonden mogen alleen weer worden uitgezet met een vergunning van de natuurbeschermingsautoriteiten als er aan de volgende criteria wordt voldaan:</p>	<p><u>Aangewezen nationale autoriteiten die ontheffingen mogen verlenen op het vangen en uitzetten van zeehonden:</u></p> <p>DENEMARKEN Skov- og Naturstyrelsen, Reservatsektionen</p> <p>NEDERSAKSEN Bezirksreg. Weser-Ems, Dez. 04: NP Verw., Dez. 607: Verw. Forst und Jagdhoheit</p> <p>SLEESWIJK-HOLSTEIN Nationalparkamt, T'nnig</p> <p>NEDERLAND Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij Directie Noord, Groningen</p> <p><u>Aangewezen wetenschappelijke Instituten (1) en Opvangcentra (2):</u></p> <p>DENEMARKEN Fiskeri-og S'fartsmuseet, Esbjerg (1,2)</p> <p>NEDERSAKSEN Staatliches Veterin%runtersuchungsamt Cuxhaven (1); Aufzuchtstation Norden / Norddeich (2)</p> <p>SLEESWIJK-HOLSTEIN FTZ B, sum, Univ. Kiel (1); Seehundaufzuchtstation Friedrichskoog (2)</p> <p>NEDERLAND Alterra, Texel (1); Zeehondencr'che, Pieterburen; Ecomare, Texel (2)</p>
	<p>(i) het dier niet behandeld is met bepaalde, nog nader aan te duiden, medicijnen;</p>	<p>TRILATERAAL Een gedegen discussie over het medisch behandelen van gevangen dieren moet uitmonden in een advies over het gebruik van bepaalde medicijnen in opvangcentra waarbij rekening gehouden dient te worden met het feit dat ethische opvattingen, wetgeving en beheer per land verschillen.</p>

	<p>(ii) het dier geen drager is van ,vreemde' pathogenen dwz pathogenen die bij de populatie in de Waddenzee niet voorkomen</p> <p>(iii) het dier zo snel mogelijk weer wordt uitgezet dwz binnen zes maanden na opvang;</p>	
	<p>(iv) het dier niet in een opvangcentrum waar dieren zitten die niet in de Waddenzee voorkomen, gehouden is;</p> <p>(NB: alle gebieden die geen deel uitmaken van de Waddenzee moeten in dit verband als ,vreemd' worden gezien.)</p>	<p>NATIONAAL Het houden van zeehondensoorten anders dan de gewone en grijze zeehond in opvangcentra van de Waddenzee te verbieden. Het vangen van de gewone en grijze zeehonden buiten het Waddenzeegebied en ze in opvangcentra van de Waddenzee te houden, te vermijden. Het uitzetten van zeehonden die in andere dan de opvangcentra van de Waddenzee gezeten hebben te verbieden, waarbij rekening gehouden dient te worden met het feit dat ethische opvattingen, wetgeving en beheer per land verschillen.</p>
	<p>β 60.3 zeehonden mogen alleen worden uitgezet in de gebieden waar ze vandaan komen;</p> <p>β 60.4 het is verboden zeehonden te vervoeren van het ene deelgebied van de Waddenzee naar het andere;</p> <p>β 60.5 zeehonden die in gevangenschap gehouden zijn mogen in principe niet in het wild worden uitgezet;</p> <p>β 60.6 zeehonden die in gevangenschap geboren zijn mogen niet in het wild worden uitgezet; uitzonderingen hierop kunnen alleen worden toegestaan met goedkeuring van de bevoegde autoriteiten.</p>	
<p>- instituten die zijn aangewezen als opvangcentra om ze na herstel weer uit te zetten voor zover het huilers en zieke of verzwakte dieren betreft.</p> <p>Zeehonden die duidelijk lijden en niet kunnen overleven mogen worden gedood door de personen genoemd in deze alinea.</p>	<p>Het is nodig:</p> <p>Er zorg voor te dragen dat er op elk opvangcentrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een gespecialiseerde dierenarts de dieren controleert;; - per dier een logboek bijgehouden wordt; - full-time gespecialiseerd toezicht aanwezig is; - toezichtnormen worden ontwikkeld. 	<p>TRILATERAAL EN NATIONAAL Er zorg voor dragen dat er een onafhankelijke controle op de gegevens van de centra is.</p>

<p>3. Elke Partij die ontheffing heeft verleend dient de andere Partijen hiervan onmiddellijk op de hoogte te stellen en ze de gelegenheid geven voor heroverweging en commentaar.</p> <p>Zeehondenovereenkomst Art. VI, 2 ñ 3</p>	<p>Het is nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ieder jaar de ontheffingen en het aantal gevangen en weer uitgezette dieren te melden aan het coördinerend instituut (CWSS). 	<p>TRILATERAAL</p> <p>Van alle gevangen, gedode of herstelde en weer uitgezette zeehonden dient de volgende informatie te worden verschaft: Aantal, leeftijd (lengte), geslacht, tijd en plaats van vangen en tijd en plaats van uitzetten. Een lijst met deze gegevens dient ieder jaar te worden overlegd aan het coördinerend instituut. De gegevens worden aan het TSEG voorgelegd om te kijken in hoeverre ze op veranderingen in de populatie wijzen. De resultaten hiervan worden aan het TWG en TMEG voorgelegd.</p> <p>De TSEG moet adviseren over een revisie van de huidige formats van de jaarlijkse rapportage alsook over de rapportage van gegevens van gevangen zeehonden.</p>
<p>5. VOORLICHTING</p>		
<p>De Partijen dienen de vereiste maatregelen te treffen om het publiek voor te lichten over de status van de zeehond de inhoud en doelstellingen van deze Overeenkomst en de maatregelen die daaruit voortvloeien, waaronder die van het Beheersplan.</p> <p>Zeehondenovereenkomst Art. X</p>	<p>Het is nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het publiek gezamenlijk voor te lichten als bijdrage aan de blijvende uitvoering van het plan voor behoud en beheer; - te erkennen dat de zeehonden uit de Waddenzee tot een populatie behoren en een integraal onderdeel vormen van het ecosysteem van de Waddenzee; - er voor te zorgen dat op elk opvangcentrum een full-time time gekwalificeerde kracht zorg draagt voor de voorlichting; - er voor te zorgen dat informatie die het vangen van dieren aanmoedigt, wordt vermeden; - er voor te zorgen dat het publiek weet wat verstoring van zeehonden inhoudt en hoe ze dit kunnen vermijden; - er voor te zorgen dat het publiek weet hoe te handelen bij het aantreffen van een levende of dode zeehond op het strand. 	<p>TRILATERAAL/ NATIONAAL</p> <p>Het publiceren van een brochure met informatie over de status van de zeehondenpopulatie, doelstellingen van de Zeehondenovereenkomst en het Zeehondenbeheersplan, de ideeën over opvang, de noodzaak om de Waddenzee te beheren als natuurgebied met zo min mogelijk menselijk ingrijpen.</p> <p>De nationale centra die verantwoordelijk zijn voor het zeehondenbeheer meten deze boodschap aan het publiek overbrengen.</p>
<p>6. FINANCIËLE IMPLICATIES</p>		

a. nationaal: Het uitvoeren van het gemeenschappelijke Beschermings- en Beheersplan door middel van nationale maatregelen waaronder monitoring dat door de Partijen dient te worden gefinancierd

b. gezamenlijk: eventueel een gezamenlijke brochure

7. AANVULLENDE MAATREGELEN VOOR DE BESCHERMING VAN DE GRIJZE ZEEHOND IN DE WADDENZEE

Het Beschermings- en Beheersplan voor de Zeehondenpopulaties in de Waddenzee 1991 - 1995 (Zeehonden Beheersplan) dat is uitgewerkt volgens art. 4 van de Overeenkomst over de bescherming van Zeehonden in de Waddenzee beschermt alleen de gewone zeehond (*Phoca vitulina*). Het herziene Zeehonden Beheersplan 1996-2000 bevat aanvullende maatregelen voor de bescherming van de grijze zeehond (*Halichoerus grypus*) in de Waddenzee. Volgens §61 van de Verklaring van Leeuwarden gelden de uitgangspunten en richtlijnen voor het vangen, gezondmaken en uitzetten van zeehonden neergelegd in §60, ook voor de grijze zeehond.

Het vangen van zeehonden en ontheffingen:

§60 van de Verklaring van Leeuwarden (VL) en het betreffende hoofdstuk in het Beschermings- en Beheersplan voor de zeehondenpopulatie in de waddenzee 2002 - 2006 geldt ook voor de grijze zeehond.

VL § 60 het huidige aantal zeehonden dat in de Waddenzee gevangen en weer uitgezet wordt terug te brengen tot het minimum door de richtlijnen uit te voeren omtrent het omgaan met huilers en zieke of verzwakte dieren, en door zeehonden uit te zetten op basis van het voorzorgsprincipe.

Voorts is het nodig ervoor te zorgen dat

Habitats:

- kolonies van de grijze zeehond worden beschermd als natuurgebieden en zodanig in stand worden gehouden, vergroot en aangelegd dat verstoring tot een minimum wordt beperkt ;
- waar mogelijk en acceptabel beheerde reservaten op stranden in te stellen en een flexibel beschermingsregime te installeren van thans ongestoorde gebieden op plaatsen die door jongen van de grijze zeehond regelmatig als rustgebied worden gebruikt;
- verstoringen (zoals visserij) bij werpgebieden te beperken;

ACTIE IN 2002 - 2006

De verantwoordelijke centra in Nederland zouden advies van de TSEG moeten inwinnen over de maatregelen die nodig zijn om de grijze zeehond in de Waddenzee dezelfde bescherming te bieden als de gewone zeehond.

Onderzoek en Monitoring:

- een onderzoeksproject te overwegen over habitatseisen en -gebruik, gedrag en conditie van de grijze zeehond in de Waddenzee en instituten in Sleeswijk-Holstein en Nederland uit te nodigen een dergelijk project op te stellen;
- tijdens het broedseizoen het monitoren van broedkolonies te verbeteren door regelmatig per schip of vliegtuig tellingen te verrichten;

ACTIE IN 2002 - 2006

Fondsen verwerven voor het trilaterale project over habitatseisen en -gebruik, gedrag en conditie van de grijze zeehond in de Waddenzee om de gegevens te verzamelen voor het monitoren van de status van de verschillende kolonies van de grijze zeehond in de Waddenzee en een goed beleid opstellen voor de bescherming en het beheer van deze soort .

Toezicht:

- een systeem van toezicht op te zetten om flexibele beschermingszones in stellen dat actief is tijdens het broedseizoen op plaatsen die door jongen van de grijze zeehond regelmatig als rustgebied worden gebruikt;

Voorlichting:

- het publiek gezamenlijk voor te lichten over de grijze zeehond als inheemse soort van de Waddenzee die zich opnieuw probeert te vestigen in het gebied;
- voorlichting te geven over hoe men om dient te gaan met gestrande dode of levende grijze zeehonden.

8. VERANTWOORDELIJKE INSTANTIES

(volgens Art. XI van de Overeenkomst ter bescherming van de zeehondenpopulatie in de Waddenzee)

Verantwoordelijke nationale autoriteiten:

DENEMARKEN:

Verantwoordelijk voor de Zeehonden Overeenkomst:

Ministerie van Milieu en Energie
Staatsbureau voor Bos en Natuur
Haraldsgade 53
DK - 2100 Copenhagen ÿ
tel: + 45 39 47 22 50
fax: + 45 39 27 23 04

Verantwoordelijk voor het beheer van zeehonden en fauna:

Ministerie van Milieu en Energie
Staatsbureau voor Bos en Natuur
Afdeling Natuur en Fauna
_lholtvej 1
DK 6840 Oksb_1
Tel: +45 76 54 10 40
fax: +45 76 54 10 46
e-mail: puj@sns.dk

BONDSREPUBLIC DUITSLAND:

Ministerie van Milieu, Natuurbescherming en Nucleaire Veiligheid
Arbeitsgruppe - NI2-
Postfach 12 06 29
D - 53048 Bonn
Tel: +49 (0)228 - 305 2621
fax: +49 (0)228 - 305 2697

in samenwerking met de Bondsstaten

NEDERLAND:

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Directie Noord
Postbus 30032
NL ñ 9700 RM Groningen
Tel: + 31 (0)50 ñ 50 599 2320
fax: + 31 (0) 50 ñ 50 599 2399

COORDINEREND INSTITUUT:

Waddenzeesecretariaat
Virchowstr. 1
D - 26382 Wilhelmshaven
Tel: + 49 (0)44 21 ñ 91 08 11
fax: + 49 (0)44 21 ñ 91 08 30
E-mail: reineking@cwss.whv.net

Het Coördinerend Instituut moet op de hoogte worden gebracht van alle ontwikkelingen en activiteiten die met de bescherming en het beheer van de zeehondenpopulatie van de Waddenzee te maken hebben en een jaarverslag te krijgen over de uitvoering van het Plan voor de Bescherming en het Beheer van de Waddenzee dat ook naar het Secretariaat van de Conventie van Bonn dient te worden verzonden.

Trilaterale Groep van zeehondenexperts (TSEG):

DK: Svend Tougaard, Fiskeri-og S_fartsmuseet, Esbjerg
SH: Ursula Siebert, FTZ B, sum der Univ. Kiel
Nds: Ekkehard Vareschi, Universitoot Oldenburg
NL: Peter H. Reijnders, Alterra, Texel

De Trilaterale Groep van Zeehondenexperts (TSEG) houdt toezicht op en coördineert het monitoringsprogramma en de beoordeling van de resultaten, beoordeelt onderzoeksresultaten en geeft advies op verzoek van de trilaterale samenwerking over het beheer. TSEG dient een onafhankelijke groep te blijven.

Taken van de TSEG:

- het analyseren van trends en plotselinge veranderingen in de populaties van de gewone en grijze zeehond (bijv. effecten van olievervuiling, hogere sterfte) en het uitbrengen van advies via het Waddenzeesecretariaat aan de verantwoordelijke overheden;
- het coördineren van en toezicht houden op het uitvoeren van monitoringsactiviteiten als neergelegd in het Beschermings en Beheersplan en het beoordelen van de resultaten ;
- het opstellen van concrete plannen samen met het Waddenzeesecretariaat om de vereiste doelen en inspanningen van het Beschermings- en Beheersplan (werkplan) te realiseren ;
- het samen met het Waddenzeesecretariaat coördineren van en toezicht houden op de uitvoering van het Beschermings- en Beheersplan;
- het beoordelen van de voortgang in de uitvoering van het Beschermings- en Beheersplan en het adviseren omtrent tijdelijke beheersmaatregelen om de voortgang te bevorderen ;
- het uitwerken van voorstellen die aan de verantwoordelijke autoriteiten worden voorgelegd om onderzoeksactiviteiten als aanbevolen in het Beschermings- en Beheersplan op te starten en uit te voeren en het beoordelen van de resultaten ervan;
- het beoordelen van het huidige Beschermings- en Beheersplan en samen met het Waddenzeesecretariaat en andere experts het opstellen van een nieuw Beschermings- en Beheersplan.
- Het rapporteren aan de TWG en TMEG.

BIJLAGE 2 NOG NIET VERTAALD**Voor kaart zie**

Map-Annex2-Area.pdf

Samenwerkingsgebied en Beschermingsgebied

De nieuwe grenzen volgens de wetten voor nationale parken in Nedersaksen en Hamburg zijn met de hand aangegeven.

23 oktober 2001

Legenda

Waddenzeegebied (Samenwerkingsgebied)

Nationale grens

Beschermingsgebied

Omstreden grensgebied volgens het Eems-Dollard Verdrag van 1960, de Aanvullende Overeenkomst van 1962 en het Milieuprotocol van 1996

BIJLAGE 3 NOG NIET VERTAALD

BIJLAGE 4
KAART VAN HET GEBIED DAT AAN DE IMO ZAL WORDEN VOORGELEGD VOOR AANWIJZING
BIJZONDER KWETSBAAR ZEEGEBIED (PSSA) WADDENZEE

Voor kaart zie

Map-Annex4-PSSA.pdf

de nieuwe grenzen volgens de wetten voor Nationale Parken in Nedersaksen en Hamburg zijn met de hand aangegeven.

Legenda

Voorgesteld Bijzonder kwetsbaar zeegebied (PSSA) Waddenzee

BIJLAGE 5**VERKLARING VOOR DE 5DE INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER DE BESCHERMING VAN DE NOORDZEE, BERGEN, NOORWEGEN, 20-21 MAART 2002**

De Minister van Milieu en Energie van Denemarken, de Minister van Milieu, Natuurbescherming en Nucleaire Veiligheid van de Bondsrepubliek Duitsland en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van Nederland, verantwoordelijk voor de bescherming van het Samenwerkingsgebied hebben op 31 oktober 2001 in Esbjerg deelgenomen aan de 9^e Trilaterale Regeringsconferentie over de bescherming van de Waddenzee (de Esbjerg II Conferentie).

ZIJ

ROEPEN IN HERINNERING

de specifieke verwijzingen op de eerdere Noordzeeconferenties naar de Waddenzee als gebied dat uiterst relevant is voor het ecosysteem van de Noordzee als geheel en daarom speciale bescherming nodig heeft en hoge prioriteit te geven aan maatregelen die mogelijk van belang zijn voor de Waddenzee.

ONDERSTREPEN

de vele ecologische relaties tussen de Waddenzee en de open Noordzee en de noodzaak een integraal beleid te blijven voortzetten om de bescherming van milieu en natuur en duurzame ontwikkeling in het Noordzeegebied te waarborgen.

I. De bescherming van soorten en habitats**VERWELKOMEN**

de vooruitgang gemaakt in de ontwikkeling van een internationaal programma voor de bescherming van soorten en habitats van kusten en zeeën en in het bijzonder de ontwikkeling van criteria voor de selectie van bedreigde soorten en habitats, de selectie en het beheer van Mariene Beschermingsgebieden, het opstellen van een voorlopige lijst van ecologische kwaliteitsdoelstellingen, de hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid van de EU en de FAO Code voor Verantwoordelijke Visserij.

VESTIGEN DE AANDACHT OP

de aanwijzing van het grootste deel van het Samenwerkingsgebied als Natura 2000 gebied, waarmee het Europa's grootste mariene Natura 2000 gebied is geworden;

hun positieve ervaringen met de gezamenlijke trilaterale ecologische Doelen voor de ontwikkeling van behoud en beheer;

de aanwijzing van referentiegebieden in de Waddenzee waar geen exploitatie van hulpbronnen plaatsvindt;

de aanwijzing van een gebied voor de bescherming van de gewone bruinvis in Duitse kustwateren;

het feit dat zij het onderwerp industriële visserij behandelen.

SPREKEN HUN BEZORGDHEID UIT

over de, voornamelijk als gevolg van de intensieve visserij, voortdurende zwakke positie van een groot aantal doelsoortbestanden en niet-doelsoortbestanden, bodemsoorten, habitats en bepaalde zeezoogdieren, zowel in de Waddenzee als in de Noordzee;

over het voortdurend introduceren van uitheemse soorten in de Noordzee en in de Waddenzee voornamelijk door het lozen van ballastwater van schepen;

over de mogelijke gevolgen van grote infrastructurele werken in de Noordzee op het ecosysteem van de Waddenzee.

ROEPEN DE NOORDZEEMINISTERS OP

om ecologische kwaliteitsdoelstellingen aan te nemen en uit te voeren als basis voor behoud en bescherming van de Noordzeesoorten en –habitats;

de problemen aan te pakken met betrekking tot bijvangst, het overboord zetten van vis en de te grote druk van een aantal typen visserij in de Noordzee en voorstellen te ontwikkelen voor een duurzamere visserij, waaronder de industrievisserij;

de inspanningen voort te zetten een ecologisch netwerk van mariene beschermingsgebieden op te zetten waaronder alle representatieve Noordzeehabitats vallen;

gezien het achteruitgaan in aantal van de gewone bruinvis de internationale inspanningen kracht bij te zetten om de status van deze soort te verbeteren door een duurzaam visserijbeleid in gang te zetten met als doel bijvangst terug te brengen, op basis van een ecosysteem aanpak;

het uitvoeren van de Habitat- en Vogelrichtlijnen van de EU kracht bij te zetten, waar het bijvoorbeeld zandbanken en riffen betreft;

het probleem van de introductie van niet-inheemse soorten in de Noordzee en in de Waddenzee aan te pakken.

II. Het voorkomen van vervuiling door gevaarlijke stoffen en nutriënten

ROEPEN IN HERINNERING

de verklaringen gedaan op de eerdere Noordzeeconferenties dat maatregelen om vervuiling van de Waddenzee te voorkomen en terug te brengen met hoge prioriteit zouden worden ingevoerd.

VERWELKOMEN

het terugbrengen van de aanvoer en concentratie van veel gevaarlijke stoffen en nutriënten in de Waddenzee en Noordzee de afgelopen tien jaar zoals beschreven in de QSRs van de Waddenzee en van de Noordzee als gevolg van het met succes uitvoeren van nationale and internationale afspraken,

SPREKEN HUN ZORG UIT OVER

de voortdurende hoge stikstofaanvoer in de Waddenzee;

de betrekkelijk hoge pesticidengehaltes die in de Waddenzee zijn aangetroffen zoals vermeld in het QSR van de Waddenzee;

SPREKEN DE INTENTIE UIT

om te blijven werken aan het bereiken van de doelstellingen van de OSPARCOM en Noordzeeconferenties en de bepalingen uit te voeren van de EU Richtlijnen voor nitraat en gemeentelijk afvalwater, met name voor stikstofsamenstellingen;

het beleid om van nature voorkomende, micro-verontreinigingen tegen te gaan, te blijven voortzetten.

ROEPEN DE NOORDZEEMINISTERS OP

hun inspanningen te versterken het gebruik van pesticiden en andere xenobiotische stoffen terug te dringen en als eerste stap daarin programma's en maatregelen uit te voeren om voor alle chemische stoffen die al als prioritair zijn aangewezen het doel voor 2020 te halen.

III. Het voorkomen van vervuiling door schepen

VERWELKOMEN

de aanwijzing van de Noordzee als speciaal MARPOL Annex I gebied;

de maatregelen omtrent verplichte vaarroute voor bepaalde tankers ten noorden van de Nederlands-Duitse Waddenzee;

het IMO besluit TBT houdende verven op alle schepen uit te faseren per 2003;

het IMO besluit enkelwandige schepen per 2002 uit te faseren, een initiatief van de EU;

SPREKEN HUN ZORG UIT OVER

een aantal scheepsrampen waaronder die met het MS Pallas en met de olietanker Erika;

VESTIGEN DE AANDACHT OP

hun besluit de Waddenzee als bijzonder kwetsbaar zeegebied (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA) voor te dragen bij de IMO;

ROEPEN DE NOORDZEEMINISTERS OP

de voordracht actief te steunen in de relevante IMO fora..

IV. De invloed van windturbines voor de kust

VERWELKOMEN

de positieve bijdrage van windenergie aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen;

VESTIGEN DE AANDACHT OP

de snelle ontwikkeling in de planning en bouw van windturbines voor de kust;

de lacunes in de kennis omtrent de invloed van windturbines voor de kust op zeezoogdieren, vogels, vissen en bentische fauna;

NODIGEN DE NOORDZEEMINISTERS UIT

Informatie uit te wisselen en richtlijnen en uitgangspunten te ontwikkelen voor de installatie van windenergieparken voor de kust waarbij rekening wordt gehouden met, onder andere, de bescherming van soorten en habitats en de grote dichtheid van de scheepvaart in het gebied om tot een Noordzee-brede, gecoördineerde benadering te komen voor de ontwikkeling van windenergieproductie voor de kust.

V. Bescherming van de kust en stijging van de zeespiegel

SPREKEN HUN ZORG UIT OVER

de effecten van een mogelijk stijgende zeespiegel en toenemende stormen op karakteristieke eigenschappen van het ecosysteem van de Waddenzee;

VESTIGEN DE AANDACHT OP

hun positieve ervaringen met de integratie van kustbeschermings- en natuurbeschermingsbeleid;

ROEPEN DE NOORDZEEMINISTERS OP

beleid te ontwikkelen voor de integratie van kustbescherming en natuurbescherming met het oog op de verwachte stijging van de zeespiegel en toename van zwaarweer.

BIJLAGE 6**TAAK VAN HET TRILATERAAL WADDENZEE FORUM****1. Achtergronden**

In het Waddenzee Plan staan visies, beleid, maatregelen, projecten en acties die de drie landen zijn overeengekomen. Het Plan biedt een kader voor het algehele beheer van de Waddenzee en zal regelmatig worden herzien. In het Plan verklaren de drie landen hoe zij zich het toekomstige gecoördineerde en geïntegreerde beleid van het Samenwerkingsgebied voorstellen en welke projecten en acties uitgevoerd zullen moeten worden om de Doelen en de Gemeenschappelijke Visie te realiseren.

De bewoners en belanghebbenden van het Waddengebied hebben verklaard dat zij meer invloed wensen in het plannen van het trilaterale beleid en beheer en in trilaterale projecten en acties, om de duurzaamheid van de economische ontwikkeling en in kwaliteit van leven te waarborgen.

2. Doelstelling

Een onafhankelijk Trilateraal Waddenzee Forum zal tot aan de 10^e Trilaterale Regeringsconferentie over de bescherming van de Waddenzee bijeenkomen. Het Forum zal een podium bieden voor de uitwisseling van gedachten ter versterking van het idee van natuurbescherming en duurzame ontwikkeling in het Samenwerkingsgebied. Het Forum zal functioneren op basis van gedeelde verantwoordelijkheid, wat op de lange termijn gunstig zal zijn voor allen die in het gebied wonen en werken, zoals verwoord in de Gemeenschappelijke Visie, en zal zorgen voor een betere integratie van de Doelen met de aspiraties voor economische en sociale ontwikkeling. Dit heeft betrekking op, onder andere, visserij, landbouw, kustbescherming, toerisme, industrialisatie, woningbouw, het beheer van scheepvaartroutes en haven ontwikkeling.

3. Taken

Overeenkomstig §99 van de Ministeriële Verklaring, zal het Trilateraal Waddenzee Forum voorstellen uitwerken voor scenario's voor duurzame ontwikkeling en strategieën voor de uitvoering ervan. Deze zullen worden gepresenteerd tijdens de 10^e Trilaterale Regeringsconferentie, en dienen als bijdrage voor de verdere ontwikkeling en mogelijke herziening van het trilaterale beleid en beheer en van de trilaterale projecten van het Waddenzee Plan.

Om dergelijke scenario's te ontwikkelen moeten onder andere de volgende hoofdzaken worden aangepakt:

1. Evaluatie van huidige gebruik (inclusief kleinschalig huishoudelijk gebruik) op duurzaamheid in relatie tot huidige en toekomstige natuurbescherming en -ontwikkelingsdoelen.
2. Vaststellen van de meest belangrijke conflicten tussen gebruik en huidige en waarschijnlijke toekomstige status van het Waddenzee ecosysteem.
3. Inventarisatie van lange termijn perspectieven voor economische, sociale en ecologische ontwikkeling.
4. Inventarisatie van voorstellen voor beheer die het beste afgestemd zijn op de lange termijn perspectieven.

Gemeenschappelijke standpunten, en indien nodig, alternatieve (sub) scenario's zullen ontwikkeld worden op basis van de resultaten van het bovenstaande.

Scenario's moeten voor verschillende tijdshorizons de volgende onderdelen bevatten: specifieke stappen voor diverse activiteiten, beheersinstrumenten, aanpak, implementatie en prioriteiten.

4. Lidmaatschap

Het Forum wordt gevormd door vertegenwoordigers van regionale en lokale overheden alsmede niet-gouvernementele organisaties en deskundigen. Vertegenwoordigers van nationale, federale en Länder overheden zullen in het Forum deelnemen als adviseurs/waarnemers.

5. Organisatorische ondersteuning

Het Forum wordt ondersteund door het CWSS in samenwerking met IRWC, op voorwaarde dat externe financiering, indien nodig, gevonden kan worden.

6. Voorbereidend Comité

Na afloop van de Esbjerg II Conferentie zal de Trilaterale Werkgroep, in samenwerking met trilaterale NGO's die waarnemers in de TWG zijn, een Voorbereidend Comité benoemen met de opdracht het Forum voor te bereiden.

Tot het Voorbereidend Comité zullen behoren het IRWC en een gelijk aantal vertegenwoordigers van overheden en NGO's. Het Voorbereidend Comité zal ondersteund worden door het CWSS.

De taken van het Voorbereidend Comité zijn:

- Het verzamelen van de benodigde menskracht en andere hulpbronnen voor het Forum; onderzoek doen naar de mogelijkheden voor externe financiering.
- Het ontwikkelen van een benoemingsprocedure voor lidmaatschap van het Forum.
- Het ontwikkelen van een concept reglement voor het Forum en voor andere organisatorische zaken, indien nodig.

Het Voorbereidend Comité zal in april 2002 haar rapport uitbrengen aan de TWG/SO.

7. Voorzitterschap

De voorzitter van het Voorbereidend Comité en het Trilaterale Waddenzee Forum is de heer Ed Nijpels, de Commissaris van de Koningin voor Fryslân (NL).

8. Tijdsplan

Het Forum zal in 2002 aan de slag gaan, zo spoedig mogelijk na voltooiing van de voorbereidende werkzaamheden. De opdracht van het Forum zal worden afgerond met het indienen van haar definitieve aanbevelingen één jaar voor de 10e Trilaterale Regeringsconferentie, oftewel aan het eind van 2004.